

JØDER SOM OVERLEVDE KONSE

Ingen rett til krigsp

De få hundre jødene som fikk komme til Norge etter krigen – etter å ha overlevet konsentrasjonsleirene – har aldri fått krigspensjon.

HALVOR HEGTUN
JOHN MYHRE (foto)

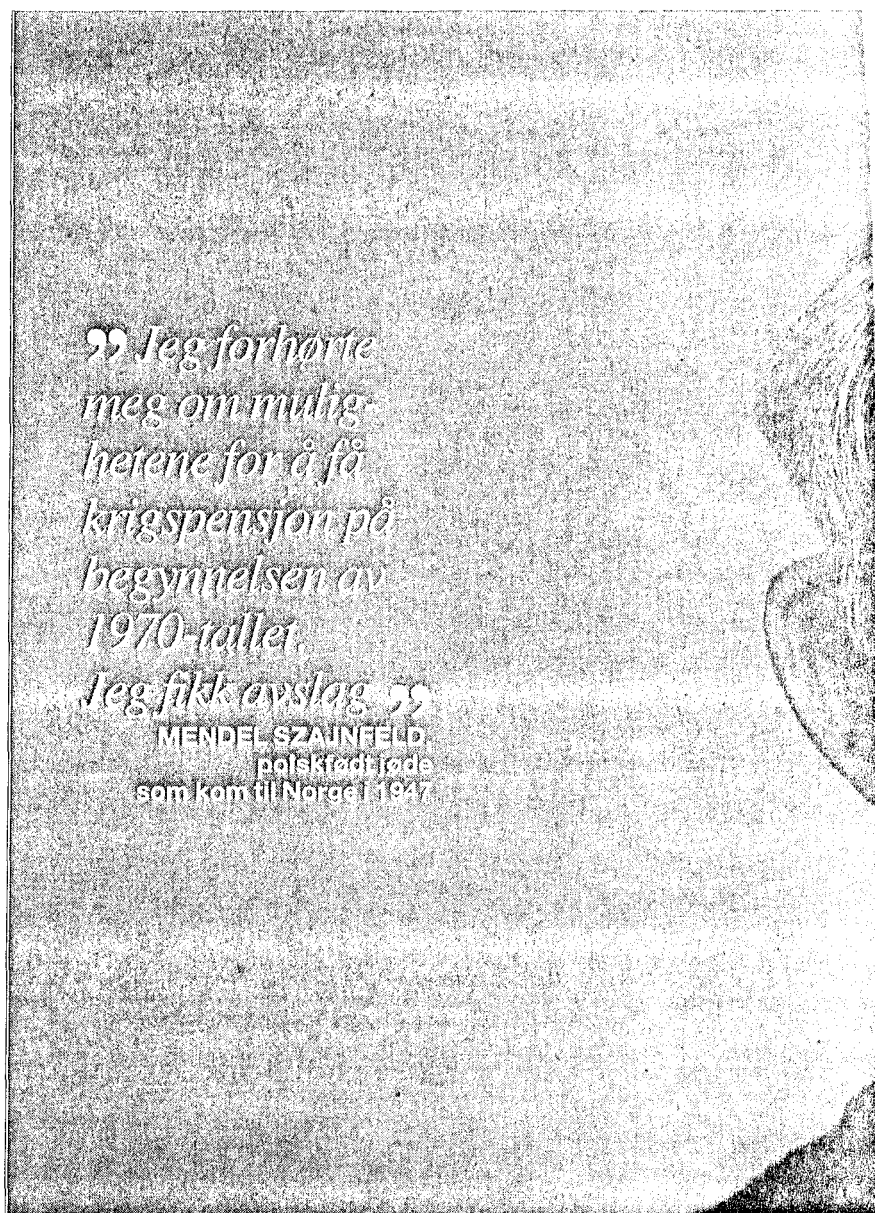
– Jeg gikk til trygdekontoret og forhørte meg om mulighetene for å få krigspensjon på begynnelsen av 1970-tallet. Jeg fikk avslag, og har siden ikke foretatt meg noe som helst med saken, forteller polskfødtte Mendel Szajnfeld (73) til Aftenposten.

Han kom til Halden med troppetransportskipet «Svalbard» den 10. mai 1947, sammen med 397 andre jøder som skulle få komme til Norge fra leirene for «displaced persons» i Tyskland og andre land. Tilsammen hadde myndighetene bestemt seg for å ta imot ca. 700 jøder, et tall som skulle tilsvare de 676 norske jødene som var blitt deportert til Hitlers utryddelsesleire under krigen.

Bare nordmenn

Szajnfeld, som satt nesten fire og et halvt år i nazistenes fangenskap og mistet det meste av sin familie i Holocaust, har vært norsk statsborger siden 1953. Men loven om krigsskadepensjon, som ble vedtatt av Stortinget i 1946, gjelder bare for mennesker som var norske statsborgere under selve okkupasjonstiden. Den ble laget for å gi en kompensasjon til de mange som helt eller delvis hadde mistet sin yrkesførhet som følge av krigen.

En lovendring er helt nødvendig, dersom man skulle komme Szajnfeld og hans lidelsesfeller i møte. Ballen ligger ikke i Rikstrygdeverket, men hos sosialministeren eller interesserte representanter på Stortinget, dersom forholdet skal endres. Det var Leif Vetlesen, tidligere krigsseiler og informasjonssjef i NORAD, som gjorde Aftenposten oppmerksom på saken gjennom et leserinnlegg som står på trykk i dagens avis. Mendel

FIKK NEI: Jodiske Mendel Szajnfeld, som overlevde fire år i nazistenes konsentrasjonsleirer, fikk avsl.

Szajnfeld ble født i landsbyen Lysowiec nordøst for Krakow, der faren var arbeidende formann i en jødisk eiet kornmølle. Familien på ni ble kastet ut av hjemmet sitt en vårdag i 1940, og tvunget til ghettoen i byen Dzialoszyce, der de fikk tildeelt et rom på 10 kvadratmeter. Snart kom den videre deportasjonen til leirene.

Mange av jødene som kom til Norge etter krigen,

brakte landet som en mellomstasjon og flyttet videre etter ganske få år. Av de 398 som kom med «Svalbard» til Halden, er det bare ca. 40 igjen, anslår Szajnfeld.

Selv har han kroniske plager i nyrene og hodet etter mishandlingen i leirene han satt i. Uten sammenligning verst var opplevelsene i Plaszow, kjent fra Steven Spielbergs film «Schindlers liste», der Szajnfeld satt fra

4. juli til slutten av oktober i 1943. Utallige ganger overlevet han «seleksjonene» til den despotiske leirkommandanten Amon Goeth.

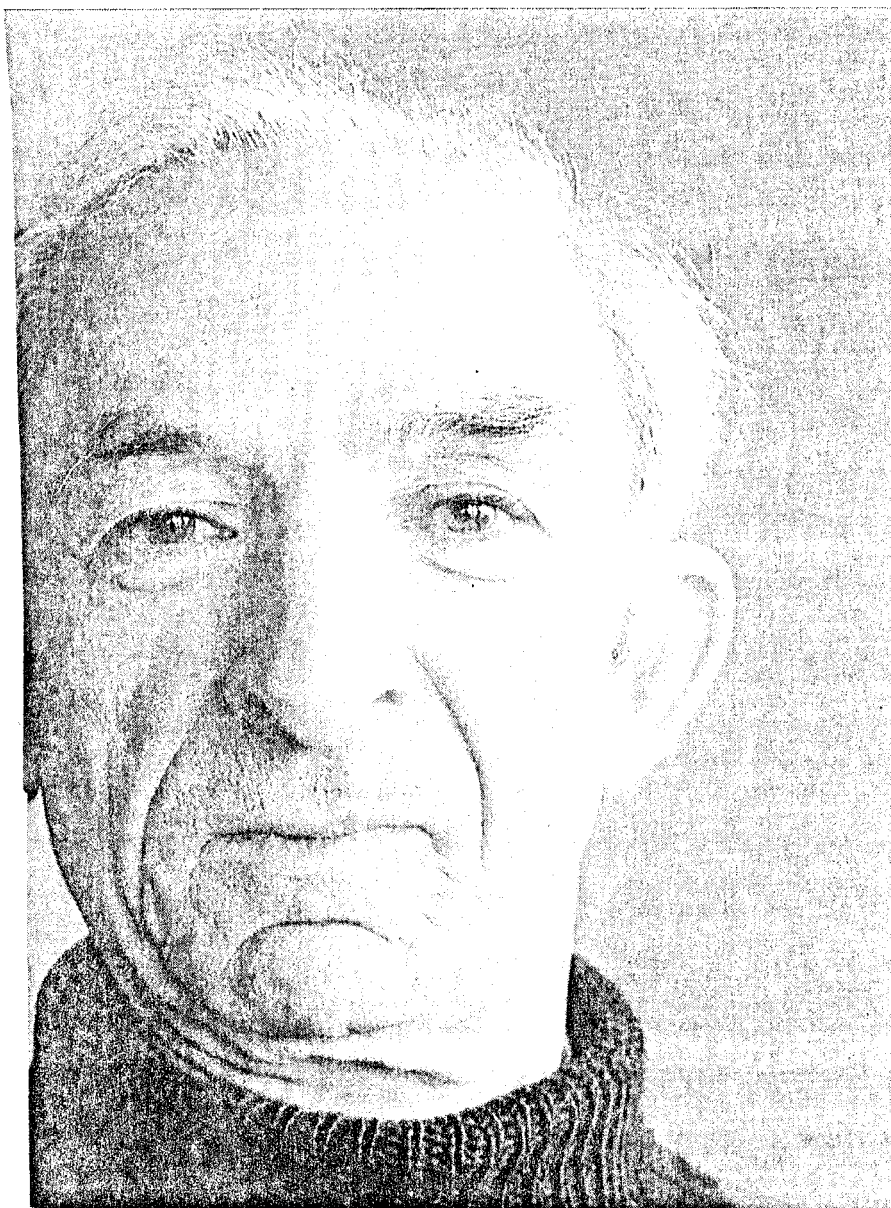
Ikke til last

Szajnfeld fortalte om sine krigsopplevelser i boken «Fortell hva som skjedde med oss», som ble ført i pennen av sønnen Simon Szajnfeld og utgitt på Gyldendal

HETER

INTRASIONSLEIRENE

ensjon i Norge

ag på sine forespørsler om krigspensjon på begynnelsen av 70-tallet. han har ikke søkt igjen.

forlag i 1993. Tittelen ga seg selv:

- Ropet om at vi måtte fortelle hva som skjedde, fikk jeg fra utallige medfanger som slet seg forbi den plassen der jeg jobbet.

Etter at han ufrivillig måtte gi seg i arbeidslivet i 1973, har Szajnfeld viet sin tid til å fortelle unge generasjoner om krigsopplevelsene. I begynnelsen av mars drar han på enda en tur med stiftel-

sen «Hvite busser til Auschwitz», som han nå har bistått som tidsvitne i årevis. I perioder har han holdt flere foredrag om dagen, i hovedsak for skoleelever.

Tragisk

Mer enn noe har Szajnfeld gitt uttrykk for takknemlighet over at han i det hele tatt fikk komme til Norge. Siden 1957 har han bodd på

Bøler, der han «aldri har hatt noe som helst utestående med noen». Økonomisk har han også klart seg på et vis.

- Hva synes du egentlig om at du ikke har fått krigspensjon i disse årene?

- Jeg kjenner ikke reglene. Så det har jeg i grunnen ikke forutsetning for å uttale meg om i det hele tatt, sier Mendel Szajnfeld.

Se også side 15